

Zemkopības ministrija

Aktualitātes nozarē un Eiropas zaļā kursa ietekme uz lauksaimniecības politiku

Dace Arāja

Zemkopības ministrijas

Valsts sekretāra vietniece

E-pasts: Dace.Araja@zm.gov.lv

**LLKA biedru kopsapulce
2024. gada 12. aprīlis.**

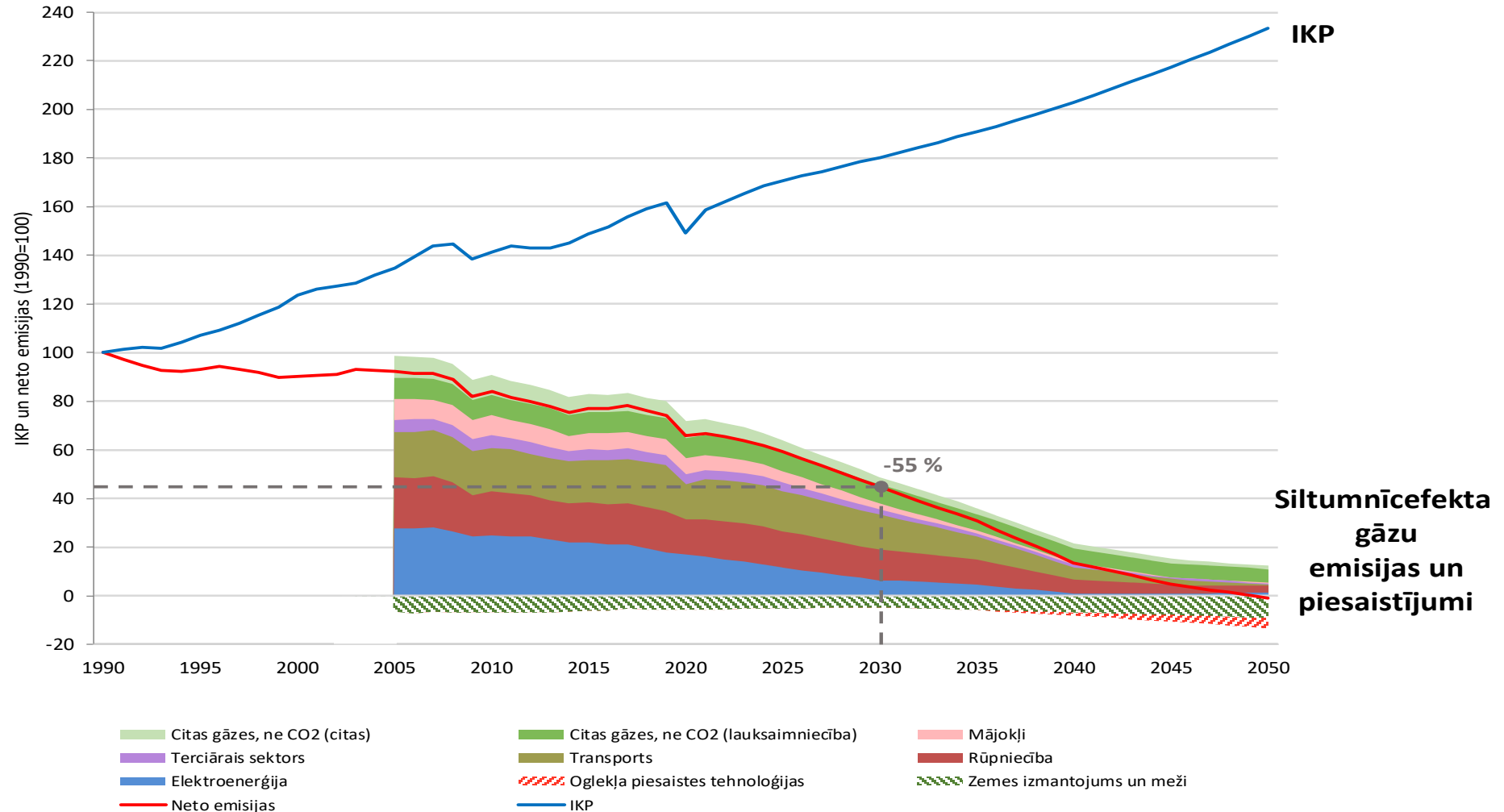
Zemkopības ministrij.

Zemkopības ministrija

ES ceļš uz klimatneitralitāti 2050. gadā

Zemkopības ministrija

Eiropas tiesību aktos izvirzītie mērķi Latvijai

ES ir noteikts kopējs SEG emisiju samazināšanas mērķis, kas ir sadalīts trīs daļās:

- ETS (ietilpst elektroenerģija, siltumapgāde, lielā ražošana) iekļautās darbības

ETS2 emisijas kvotu tirdzniecības sistēma – (degvielas/kurināmā operatori ziņo par CO₂ emisijām no degvielas/kurināmā, kas nodots patēriņam sadedzināšanai ETS2 tvēruma nozarēs)

- ne-ETS (mazā enerģētika, rūpniecība, transports, lauksaimniecība, atkritumu apsaimniekošanas sektors) iekļautās darbības
- CO₂ piesaiste ZIZIMM sektoram.

Zemkopības ministrija

ETS2 (nākotne) - I

- 2023. gadā, pārskatot [ETS direktīvu](#), izveidota jauna, no esošās ES ETS nodalīta sistēma - **ETS2**
- Aptver emisijas no kurināmā sadedzināšanas **ēkās, autotransporta un papildu nozarēs** (galvenokārt mazās rūpniecības nozarēs, uz kurām neattiecas pašreizējā ES ETS)
- Mērķis samazināt SEG emisijas ETS iekļautajās nozarēs par **62% līdz 2030. gadam**, salīdzinot ar 2005. gadu
- Stimuls ieguldījumiem **ēku renovācijā** un **zemu emisiju mobilitātē**
- Darbību sāks **2027. gadā** (vai 2028. gadā īpaši augstu gāzes vai naftas cenu gadījumā)
- Kvotas iegādāsies un nodos **degvielas piegādātāji (operatori)**, kas 2025. gadā uzsāk CO₂ monitoringu un ziņošanu

Zemkopības ministrija

ETS2 (nākotne) - II

Degviela/kurināmais nav ietverts ETS2, ja:

- Izmanto darbībās, kas iekļautas **ES ETS**
- Izmanto **lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā**, tostarp lauksaimniecības mašīnās uz ceļiem ar cietu segumu
- Izmanto **dzelzceļā, aviācijā, kuģniecībā** un citā transportā vai citā kurināmā sadedzināšanā (piemēram, militārajā)
- **Nenotiek sadedzināšana**, bet izmanto kā izejvielu rūpnieciskos procesos
- Sadedzina **bīstamos** vai **sadzīves atkritumus**
- Kurināmā **emisijas faktors ir nulle**

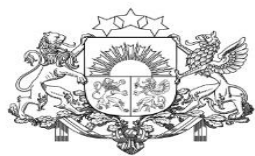

Zemkopības ministrija

ETS2 (nākotne) - III

- Izaicinājums lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarēm – **degvielas nodalīšanas, uzskaites, kontroles un uzraudzības sistēmas** izveide
- Lauksaimniekiem un zivsaimniekiem ir **marķētā dīzeļdegviela** ar samazinātu akcīzes nodokļa likmi
- Zemkopības ministrija šobrīd strādā pie degvielas patēriņa pārvaldības sistēmas izveides **mežsaimniecības sektorā**:
 - identificējot un uzskaitot **degvielas iepirkuma procesā iesaistītās puses**, to lomas un pienākumus
 - Nosakot **degvielas kvotas piešķiršanas mehānismu** atkarībā no mežsaimniecības darbu veida, cirtes, platības u.c. faktoriem

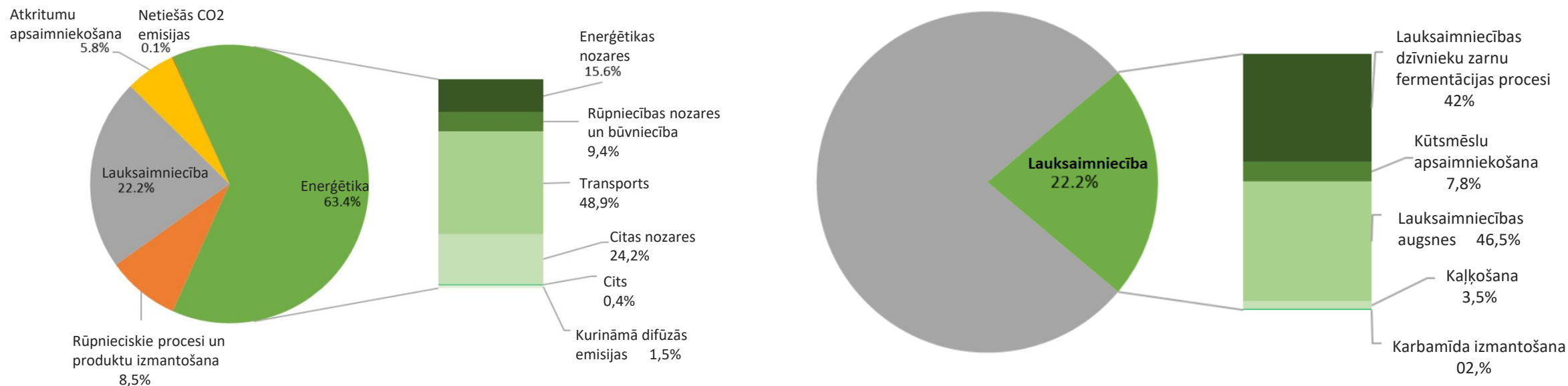

Zemkopības ministrija

Latvijas ne-ETS SEG emisijas 2022.gadā (neieskaitot ZIZIMM)

Saskaņā ar ESR regulas izmaiņām, Latvijai līdz 2030. gadam jānodrošina 17% SEG emisiju samazinājums ne-ETS darbībās.

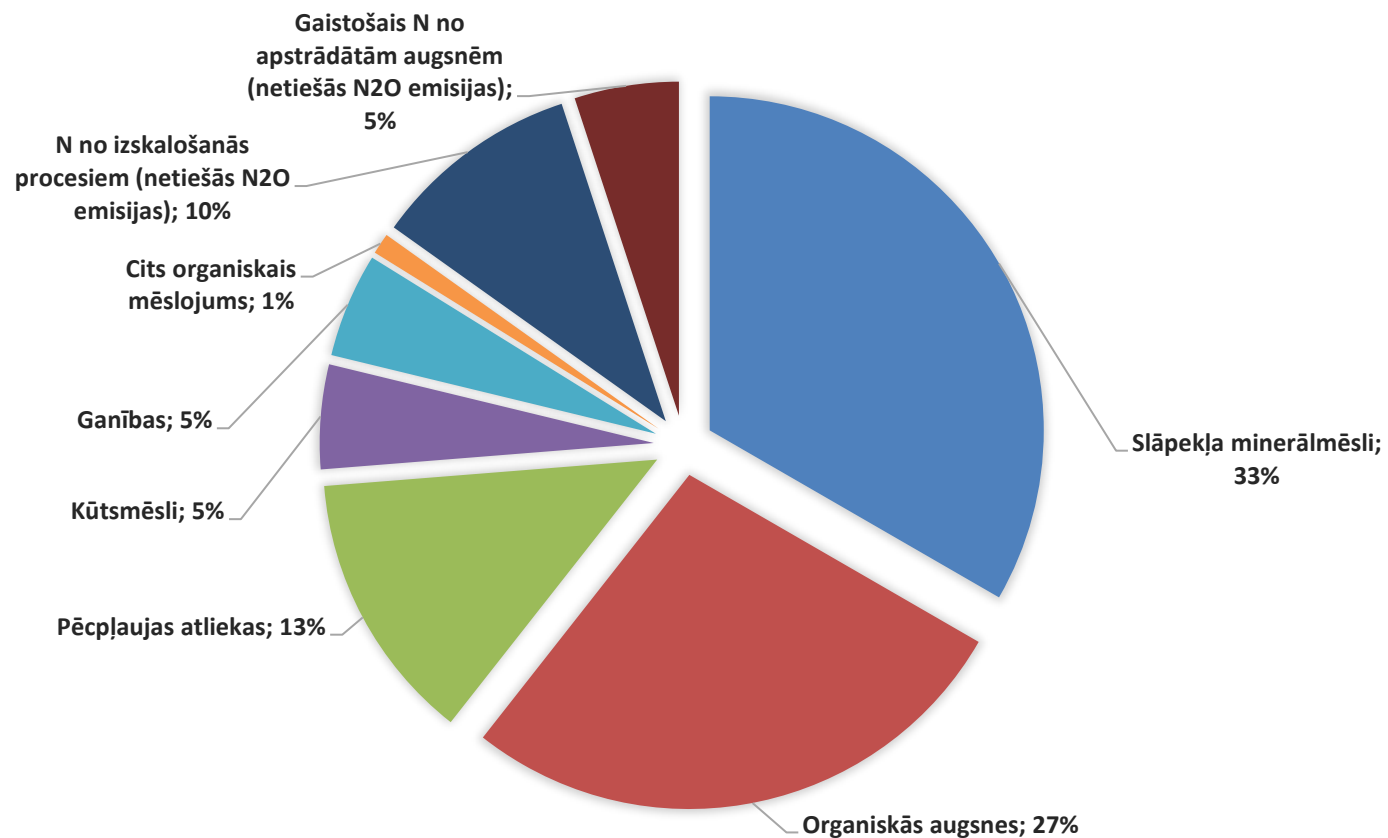
% SEG emisiju samazinājums jāsasniedz visam ne-ETS sektoram kopumā t.sk lauksaimniecība, nav sektorāla sadalījuma. Topošajā klimata likumā paredzēts iekļaut sektorālos mērķus.

Zemkopības ministrija

Kopējais SEG emisiju sadalījums no lauksaimniecības augsnēm 2022. gadā (%)

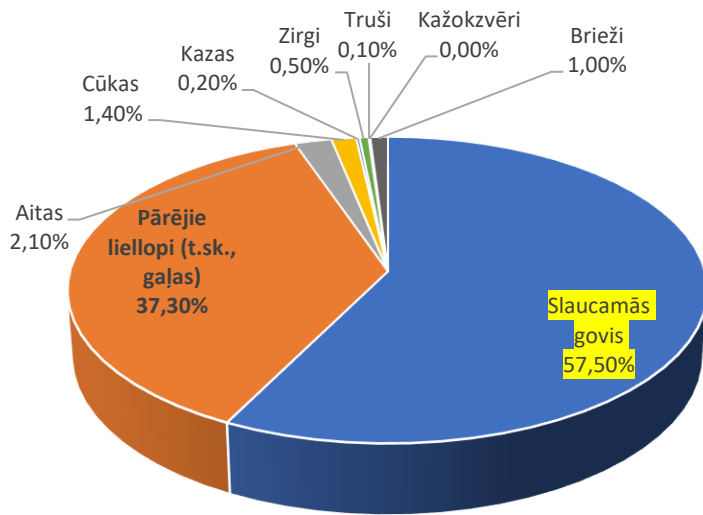

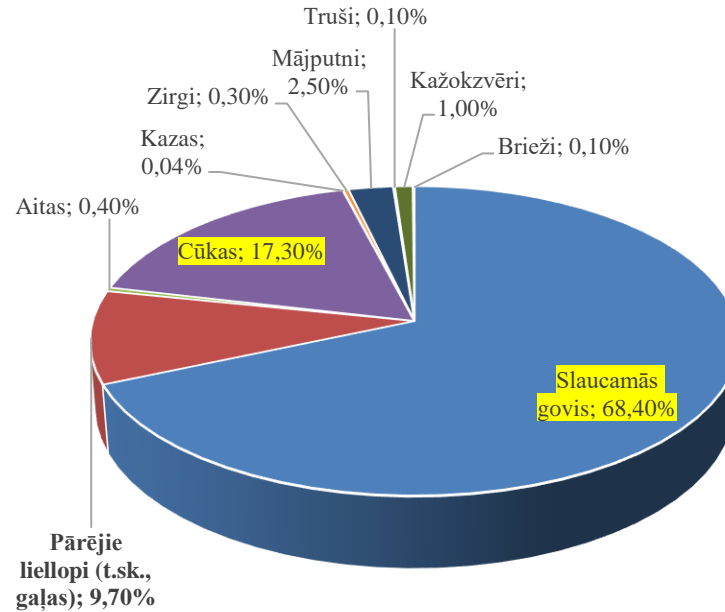
Zemkopības ministrija

Kā sadalās SEG pa I/s dzīvnieku grupām (par 2022.gadu)

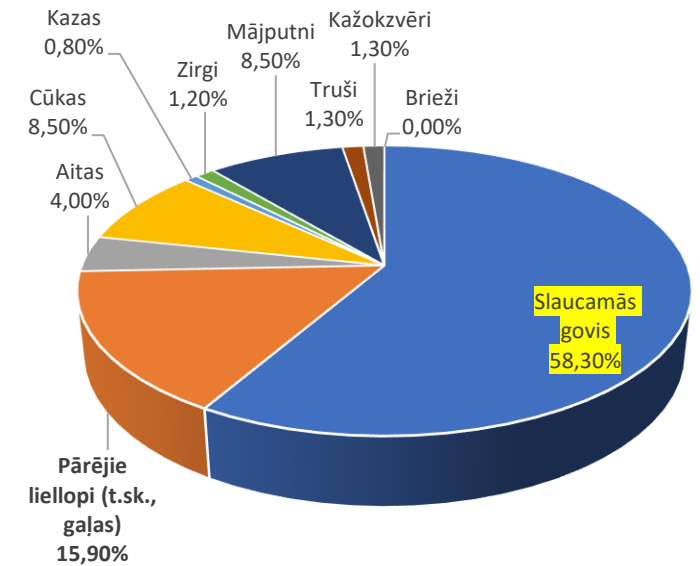
Metāna (CH₄) emisijas no zarnu fermentācijas

Metāna (CH₄) emisijas no kūtsmēslu apsaimniekošanas

Slāpekļa oksīda (N₂O) emisijas no kūtsmēslu apsaimniekošanas

Zemkopības ministrija

KLP plānotās rīcības

Vides un klimata intervences:

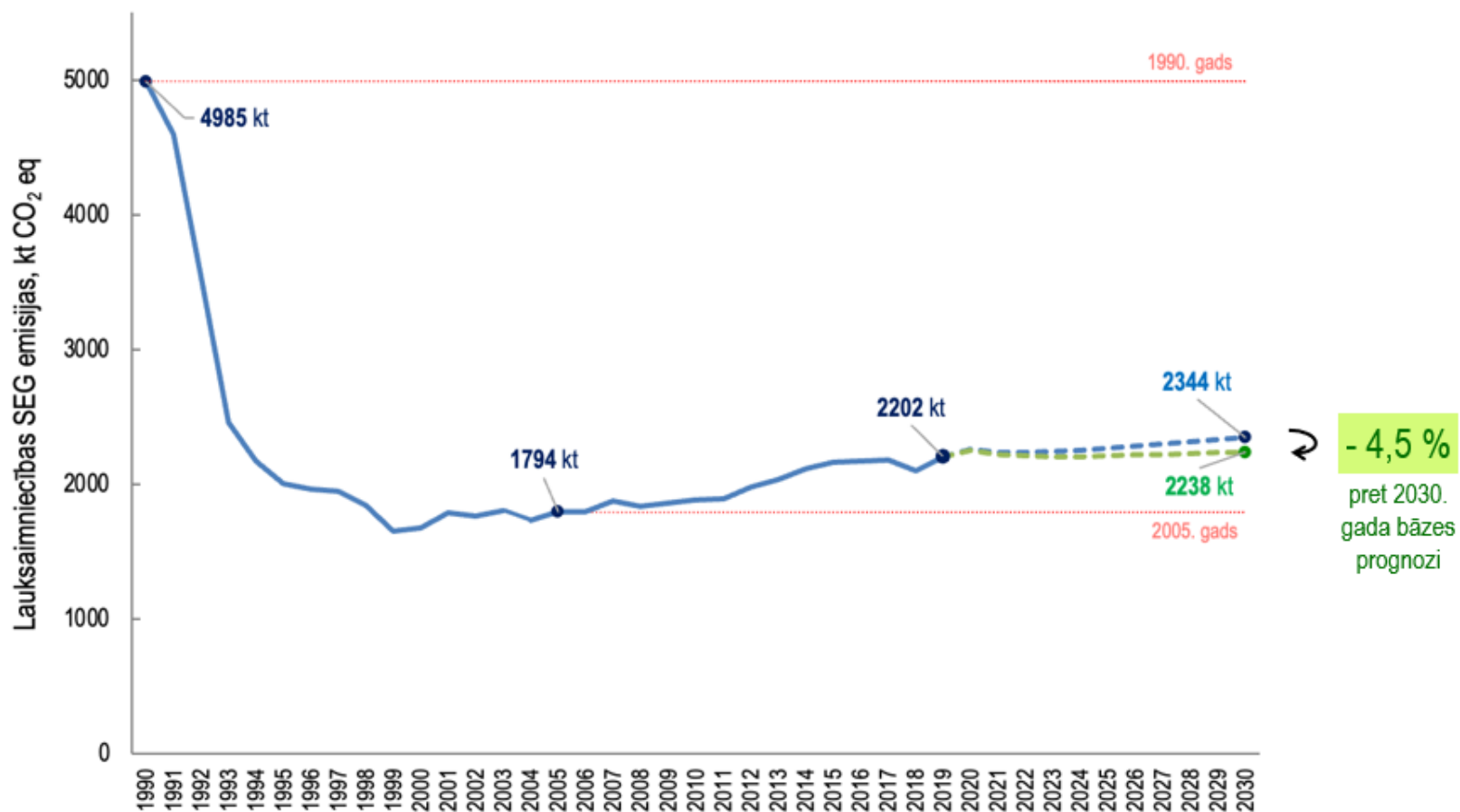
- ✓ **Pastiprināta nosacījumu sistēma (pamatprasības)** – laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi vides un klimata, sabiedrības veselības, dzīvnieku veselības, augu veselības un dzīvnieku labturības jomā
- ✓ **Eko-shēmas** – lauksaimniekam brīvprātīgas, klimatam un videi labvēlīgas lauksaimniecības prakses (pārsniedz pamatprasības) – pasākumi bioloģiskās daudzveidības uzlabošanai, augsnes auglībai un aizsardzībai, mēslošanas un AAL efektīvai lietošanai
- ✓ **Agrovides pasākumi** – brīvprātīgas daudzgadu saistības vides un klimata mērķu sasniegšanai, t.sk., augsnes, gaisa un ūdens kvalitātes, dzīvnieku labturības uzlabošanai, biodaudzveidības saglabāšanai;
- ✓ **Bioloģiskā lauksaimniecība** – ilgtspējīgas lauksaimniecības metodes, tādejādi mazinot ietekmi uz dabas resursiem, bioloģisko daudzveidību un klimatu;
- ✓ Atbalsts **ilgtspējīgas mežsaimniecības veicināšanai** un biodaudzveidības saglabāšanai mežos;
- ✓ **Zaļās un neienesīgās investīcijas**, lai sekmētu ieguldījumus lauku saimniecībās klimata pārmaiņu mazinošo un pielāgošanās darbību īstenošanai, atjaunojamās enerģijas izmantošanai, riskus mazinošiem ieguldījumiem;

Zemkopības ministrija

Lauksaimniecības SEG emisiju prognoze līdz 2030.gadam

(Prognozētā pieauguma samazināšanas potenciāls)

Prognoze: aprēķini, balstoties uz LASAM modeļa rezultātiem (2021. gada decembris)

Zemkopības ministrija

Zemes sektors jeb ZIZIMM

ZIZIMM šobrīd ietilpst apsaimniekotas zemes šādās zemes uzskaites kategorijās:

Meža zeme

(izņemot infrastruktūru, purvus, lauces. Ņem vērā arī koksnes produktus)

Atmežošana

Apmežošana

Zālāji

(ilggadīgie zālāji un ganības)

Aramzeme

(tai skaitā aramzemēs sētie zālāji)

Mitrzemes

(tai skaitā purvi, aprēķinā iekļauj mitrzemes, kurās notiek vai ir notikusi saimnieciskā darbība)

Apbūve

(tai skaitā meža infrastruktūra, meliorācijas sistēmas)

Laikposmam no 2026. līdz 2030. gadam regula attiecas uz SEG inventarizācijas ziņošanas kategorijām un/vai sektoriem:

- 1.meža zemes;
- 2.aramzemes;
- 3.zālāji;
- 4.nocirstas koksnes produkti;

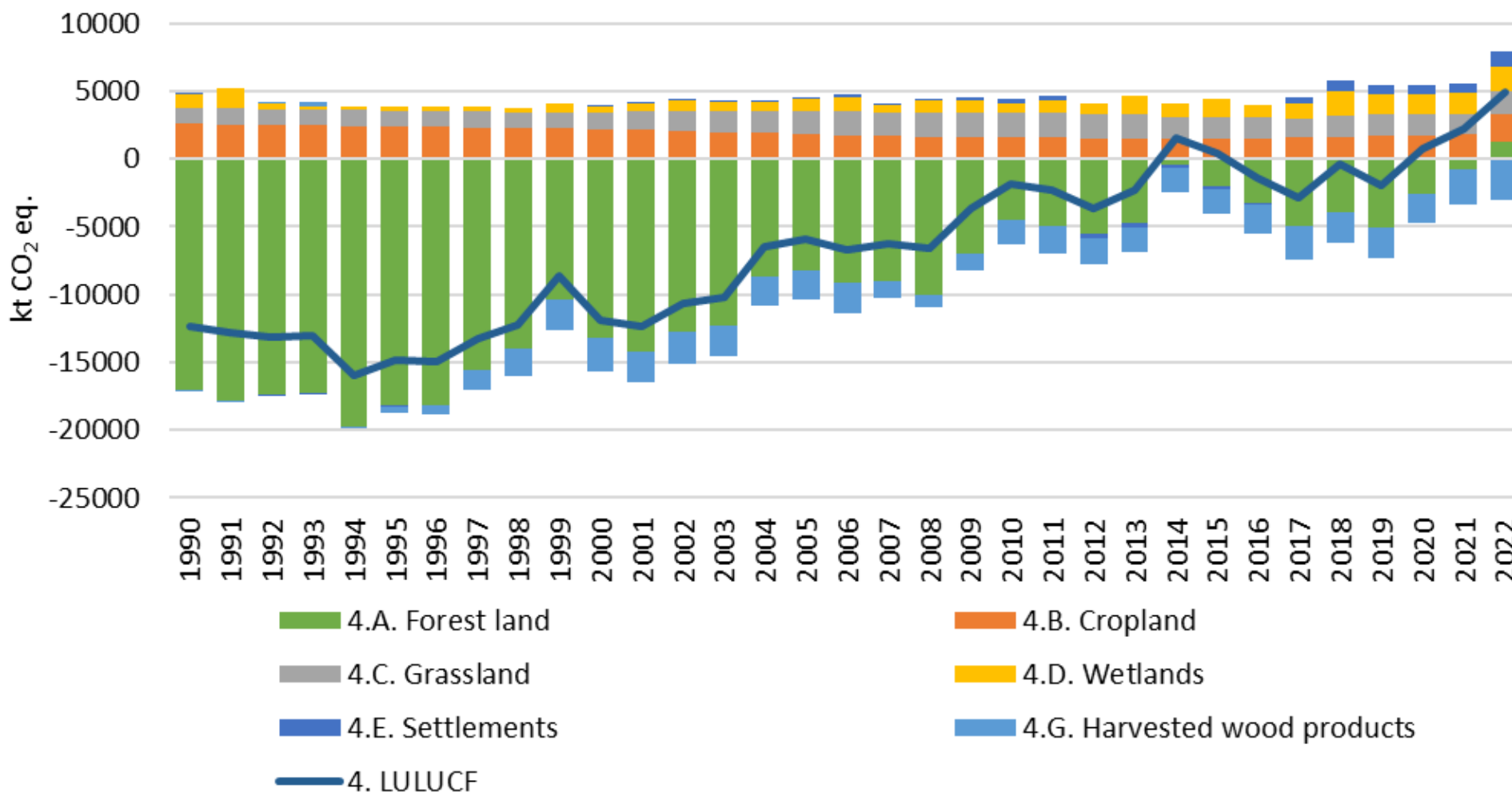
+ no
2026.g.

- 5.mitrāji;
- 6.apdzīvotas teritorijas;
- 7.citas zemes;
- 8.atmosfēriskie nosēdumi;
- 9.slāpekļa izskalošanās un notece.

Zemkopības ministrija

Situācija ZIZIMM sektorā (2022.gads)

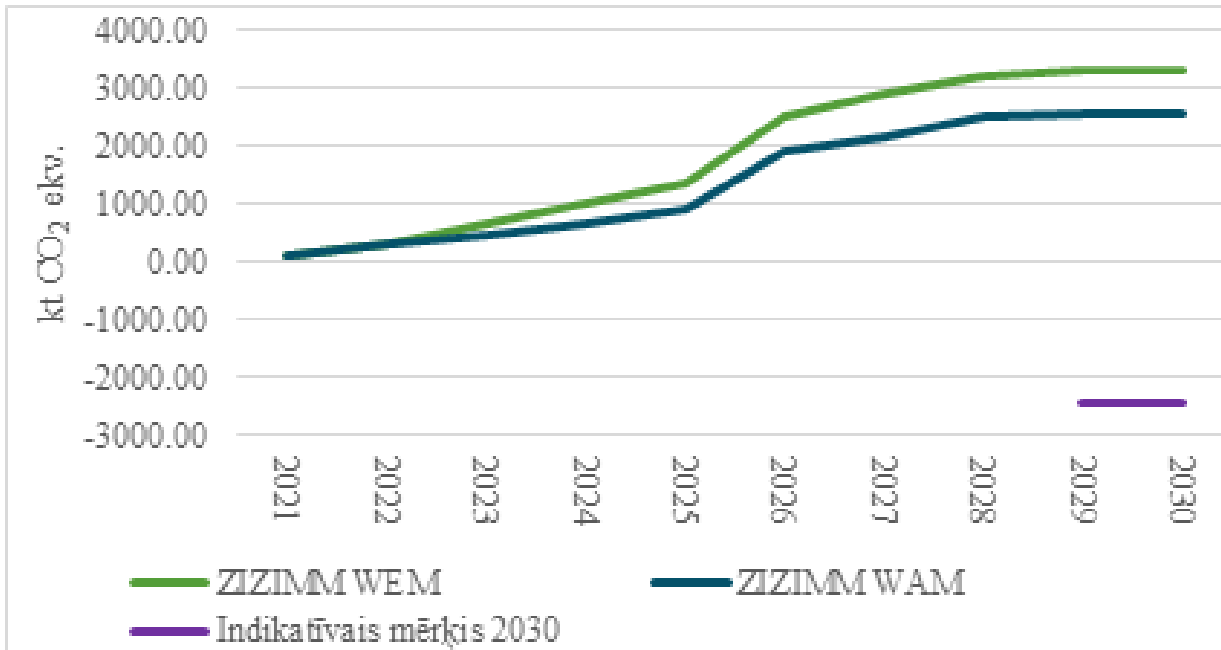

Zemkopības ministrija

ZIZIMM mērķu sasniegšanas iespējas...

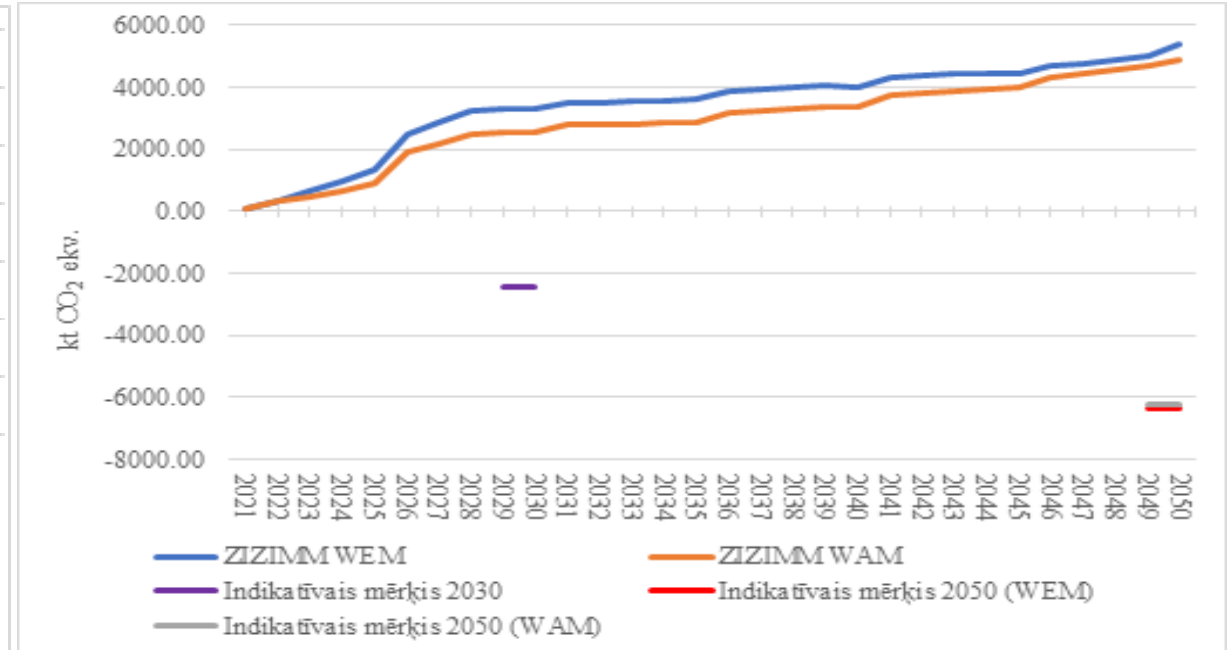
2030.gada mērķis

Pēc prognozēm 2026.-2030.gada periodā Latvijas ZIZIMM sektora neto **SEG emisiju trajektorija ir pretēja ZIZIMM mērķa sasniegšanas trajektorijai.**

2050.gada mērķis

ZIZIMM sektorā tiek prognozētas neto SEG emisijas, **nevienā no scenārijiem Latvija nevar nodrošināt klimatneitralitāti.**

Zemkopības ministrija

ZIZIMM pasākumi atjaunotajam NEKP

Tehnoloģiskie pasākumi:		
Skaidu plātņu rūpnīcas būvniecība		
Koksnes šķiedru rūpnīcas būvniecība		
Bioogles pirolīzes rūpnīcu būvniecība		
Zemes pasākumi:		
Minerālmēslojuma pielietošana sausienos un āreņos 2026-2030	tūkst. ha	21
Augsnes ielabošana kūdreņos, izmantojot koksnes pelnus 2026-2030	tūkst. ha	21,5
Hidroloģiskā režīma uzlabošana slapjainos 2026-2030	tūkst. ha	80
Neproduktīvo audžu nomaiņa 2026-2030	tūkst. ha	10
Pārslapināšana – pārslapinātu organisko augšņu apmežošana lauksaimniecībā izmantojamās zemēs 2026-2030	tūkst. ha	40
Mērķtiecīga organisko augšņu apmežošana meliorētās lauksaimniecībā izmantojamās zemēs 2026-2030	tūkst. ha	40
Mazāk vērtīgo lauksaimniecībā izmantojamo zemju mērķtiecīga apmežošana 2026-2030	tūkst. ha	75
Kokaugu joslu stādījumi gar meliorācijas sistēmām 2026-2030	tūkst. ha	22
Kārklu plantācijas notekūdeņu dūņu izmantošanai 2026-2030	tūkst. ha	15
Koku grupas ganībās (0,09 ha uz 1 ha ganību) 2026-2030	tūkst. ha	150
Mērķtiecīga meža ieaudzēšana izstrādātajos kūdras laukos (50% purvaini, III bonitāte, un 50% kūdreņi, II bonitāte, 50% P, 50% B, visās platībās jāparedz pelnu vai K + P mēslojuma ienese, efektu nodrošina augšanas gaitas uzlabošana no IV uz II bonitāti) 2026-2030	tūkst. ha	6

Zemkopības ministrija

ZIZIMM pasākumu bloku ietekmes salīdzinājums

Nepieciešams SEG
samazinājums 2030

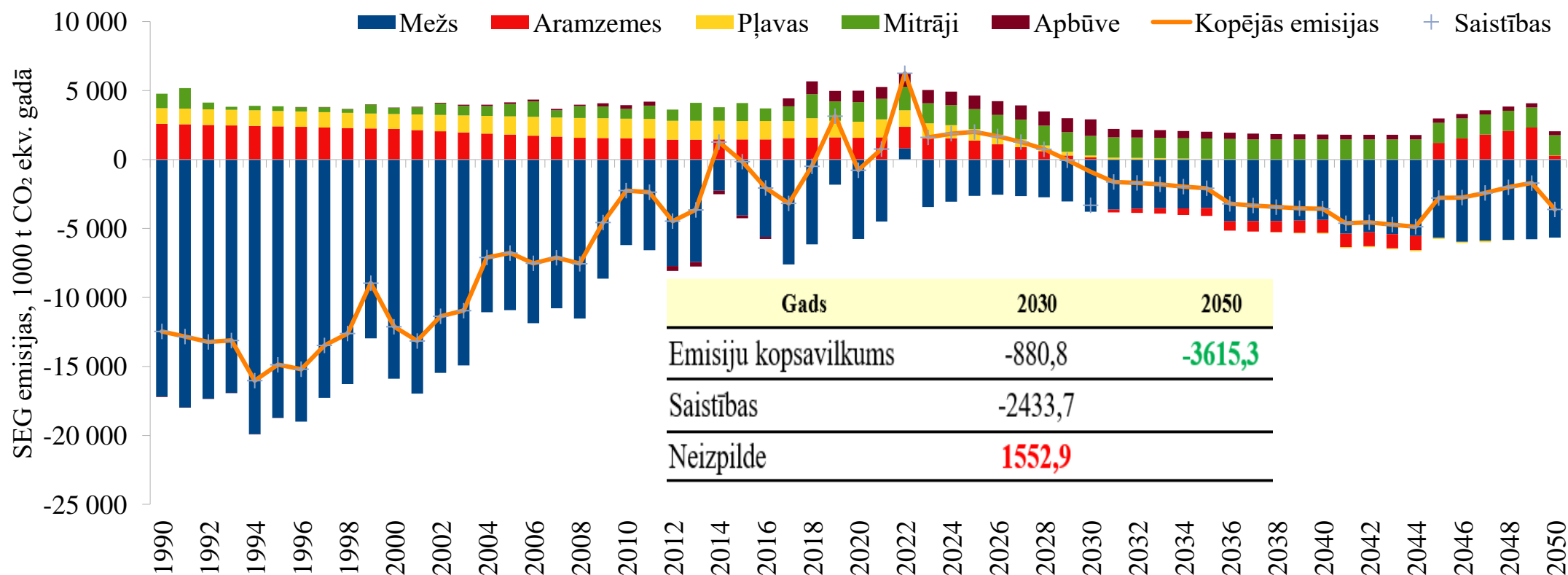
-5344

	SEG ietekme, tūkst.tonnas	Ekonomika, milj.eur	Investīcijas, milj.eur
Papildus zemes pasākumi	-2427	+40	461
Mežistrādes samazināšana galv. cirtē (14 → 12 milj. m ³)	-1659	-272	0
Kūdras ieguves samazināšana (1,2 → 0,84 milj.t.)	-356	-29	0
Skaidu plātņu rūpnīca	-1097	+32	200
Bioogles imports 50K tn/gadā	-928	-100	0
Uz pusi mazāka apmežošana LIZ	+770	+23	306

Zemkopības ministrija

SEG emisiju prognoze dažādās zemes izmantošanas kategorijās īstenojot tehnoloģiskos un zemes pasākumus sākot ar 2026. gadu bez papildus mežistrādes un kūdras ieguves ierobežojumiem

Zemkopības ministrija

Kā lauksaimnieki un mežsaimnieku varētu sekmēt klimata mērķu sasniegšanu?

- ✓ Platībās, kur nenotiek l/s ražošanas jāvēic apmežošana;
- ✓ Jāpalielina organiskā oglekļa saturs augsnē izmantojot agrotehniskos paņēmienus;
- ✓ Jāiestrādā minerālaugsnēs bioogle;
- ✓ Mežos jāvēic mērķtiecīga mežsaimniecība palielinot krājas pieaugumu;
- ✓ Pārstrādājot koksni ilgtermiņa izmantošanas produktos Latvijā;
- ✓ Kūdraugsnē audzēt paludikultūras (melnalksnis; niedres, vilkuvāles, miežabrālis) paaugstinot ūdens līmeni;
- ✓ Gūt papildus ienākumus ar klimata pasākumiem, izmantojot brīvprātīgās oglekļa sertifikācijas shēmas un KLP vides un klimata pasākumus.

Zemkopības ministrija

ES mēroga iniciatīvas, kas ietekmē lauksaimniecības un mežsaimniecības sektoru

ES Direktīva par augsnes monitoringu un noturību
(Augsnes monitoringa likums)

ES Oglekļa piesaistes sertifikācijas satvars («zaļais» biznesa modelis papildus ienākumiem zemes apsaimniekotājiem)

ES Dabas atjaunošanās regula

ES Atmežošanas regula

Klimata mērķi līdz 2040.gadam

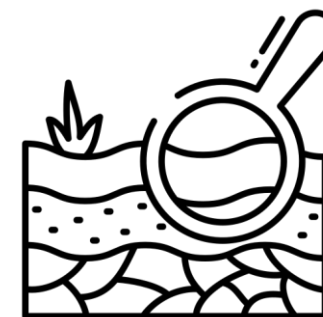

Rūpniecisko emisiju direktīva

Zemkopības ministrija

Direktīva par augsnes veselības monitoringu un noturību (priekšlikums)

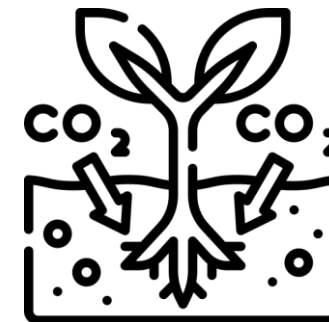

- Direktīvu paredzēts pieņemt 2025.gadā.
- Ierosinātās direktīvas mērķis ir izveidot saskaņotu augsnes monitoringa ietvaru, kas sniegs datus par augsnes veselību visās dalībvalstīs, un skatījumu kā nodrošināt, lai **ES augsnes būtu veselīgā stāvoklī vēlākais līdz 2050. gadam**
- Direktīvas priekšlikums nodrošinās saskaņotu **augšnes veselības definīciju**, plānots ieviest saskaņotu augsnes veselības **uzraudzības sistēmu** un noteiks **ieteikumus** par ilgtspējīgu augsnes apsaimniekošanu un piesārņoto vietu sanāciju.
- Priekšlikumā šobrīd Latvija cenšas panākt tādu elastību, piemēram, attiecībā uz augsnes veselības rādītājiem, to robežvērtību un noteikšanas metodiku, paraugu atlases metodoloģiju, kas būtu Latvijai izdevīga un neradītu papildus administratīvo un finanšu slogu.

Zemkopības ministrija

Oglekļa piesaistes sertifikācijas regula (priekšlikums)

- Regulu paredzēts pieņemt 2024. gada pirmajā pusē
- Regula nosaka pamatprincipus kādiem jāatbilst oglekļa piesaistes sertifikācijai ES. **Sertifikācija būs brīvprātīga.**
- Sadarbībā ar ekspertu darba grupu EK **līdz 2027. gadam izstrādās sertifikācijas standartus** dažādām piesaistes aktivitātēm gan piesaistei dabā, gan tehnoloģiskajos risinājumos.
- Sertifikācijas tvērumā paredzēt iekļaut ne tikai piesaisti, bet arī emisiju samazinājumu **lauksaimniecības augsnēs.**

Zemkopības ministrija

Augu aizsardzības līdzekļi un politikas virzība Eiropas Savienībā

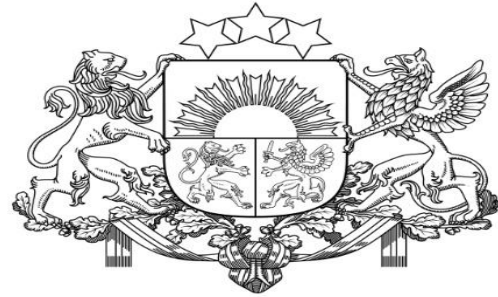
- Politiku līdz šim noteica Direktīva 2009/128/EK ar kuru nosaka Kopienas sistēmu pesticīdu ilgtspējīgas lietošanas nodrošināšanai
- Eiropas zaļais kurss nosaka, ka līdz 2030. gadam jāsamazina ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu lietošana un risks Eiropas Savienībā par 50% un bīstamāko izmantošana par 50%
- Eiropas Komisija šī gada februārī atsauca jauno 2022. gada priekšlikumu Regulai par augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu lietošanu
- Lai virzītos uz Eiropas nosprausto Zaļo kursu, Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskajā plānā ir noteikti pasākumi augu aizsardzības līdzekļu lietojuma samazināšanai

Zemkopības ministrija

Jautājumi:

1. Kā var nopelnīt ar lauksaimniecības darbības ierobežojumiem, piemēram, ar kūdrājiem vai meža liegumu?
2. Kādi ir ierobežojuma veidi, ar kuriem varēs līdzīgi pelnīt? Kad to varēs darīt?
4. Kāda ir citu valstu pieredze, ierobežojot lauksaimniecisko darbību?
5. Vai pietiks pārtikas, ja ražosim zaļi, tas ir, ierobežosim lauksaimniecības ražības iespējas? Kā tiek plānots risināt jautājumus par pārtikas nepietiekamību?
6. Vai atceltais zaļais kurss tiks atjaunots vai būtiski mainīts par labu ražošanai?
7. Kā var mainīties zaļais kurss tuvākā perspektīvā?
8. Kāda ir Eiropas Komisijas attieksme pret kooperācijas uzņēmējdarbības formu, vai var sagaidīt lielāku atbalstu tieši kooperatīviem pretstatā SIA vai AS?

Zemkopības ministrija

Paldies!